

**Донецький національний університет
Юридичний факультет**

*З нагоди 25-річчя проголошення незалежності України,
20-річчя прийняття Конституції України*

МАТЕРІАЛИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ
ПРАВОТВОРЕННЯ І ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ:
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

22 квітня, 2016 р.
м. Вінниця

X9(4Укр) 300я431

К65

УДК342(06)

К65

Конституційні засади правотворення і правозастосування: стан та перспективи розвитку: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (22 квітня 2016 р., м. Вінниця) / Донецький національний університет, ред. кол.: Гринюк Р.Ф., Турченко О.Г. та інші. - Вінниця: ДонНУ, 2016. – 176 с.

Випуск містить тези виступів викладачів юридичного факультету Донецького національного університету, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Донецького юридичного інституту МВС України (м. Кривий Ріг) та ін. на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Конституційні засади правотворення і правозастосування: стан та перспективи розвитку», що відбулася 22 квітня 2016 р. у м. Вінниця.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ в тезах виступів несуть автори та їх наукові керівники.

Відп. за випуск
Упорядник

О.Г. Турченко, к.ю.н., доцент,
О.С. Крилова, лаборант

ЗМІСТ

Цивільно-правові засади реалізації і захисту конституційних прав. Забезпечення конституційних засад правопорядку у сфері господарювання, екологічній та аграрній сферах	
<i>Бобкова Антоніна Григоріївна</i> академік НАПрН України, професор, д.ю.н., декан юридичного факультету Донецького національного університету Хозяйственный кодекс как гарантия обеспечения конституционных основ правопорядка в сфере хозяйствования	8
<i>Коваль Ірина Федорівна</i> доцент, д.ю.н., завідувач кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету Конституційні засади правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності	12
<i>Амелічева Лілія Петрівна</i> доцент, к.ю.н., доцент кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету Конституційні засади здійснення права на гідну працю в Україні	18
<i>Антонюк Олена Ігорівна</i> доцент, к.ю.н., доцент кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету Конституційні засади охорони та захисту права власності	22
<i>Деркач Елла Михайлівна</i> доцент, к.ю.н., доцент кафедри господарського права Донецького національного університету Стан та перспективи розвитку транспортного законодавства ЄС	27
<i>Дорошенко Ліна Миколаївна</i> доцент, к.ю.н., доцент кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету Щодо необхідності припинення недіючих юридичних осіб	29
<i>Павлюченко Юлія Миколаївна</i> доцент, к.ю.н., доцент кафедри господарського права Донецького національного університету Щодо вимог до виробництва та реалізації органічної сільськогосподарської продукції	33
<i>Серебрякова Юлія Олександрівна</i> доцент, к.ю.н., доцент кафедри господарського права Донецького національного університету Окремі аспекти реалізації конституційного права особи на правову допомогу у господарському судочинстві	38
<i>Турченко Ольга Григорівна</i> доцент, к.ю.н., доцент кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права Донецького національного університету Концепція сталого розвитку в контексті правового забезпечення екологічного підприємництва	42
<i>Щебетун Ірина Степанівна</i> доцент, к.ю.н., доцент кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права Донецького національного університету «Зелена економіка»: стан та перспективи розвитку	46

(За держбюджетною темою: «Концепція правового забезпечення екологічного підприємництва («зеленої економіки»)).

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ОСОБИ НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ У ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Серебрякова Ю.О.

Донецький національний університет,
доцент кафедри господарського права,
канд. юрид. наук, доцент

Право кожної особи на правову допомогу, яке закріплено у статті 59 Конституції України, є однією з гарантій реалізації її права на захист своїх порушених прав у судовому порядку. Доводиться констатувати, що сьогодні отримати якісну правову допомогу можна, у більшості випадків, на платній основі. У зв'язку з чим, особливої актуальності набуває питання про компенсацію особі витрат, які були нею понесені у зв'язку із отриманням нею правової допомоги.

Процесуальні основи реалізації права особи на правову допомогу у господарському судочинстві закріплені в Господарському процесуальному кодексі України (далі – ГПКУ), проте дискусійним серед практиків та науковців є віднесення законодавцем до судових витрат у господарському судочинстві тільки витрат на правову допомогу надану адвокатом, тоді як в адміністративному та цивільному судочинстві України до судових витрат належать витрати на правову допомогу іншим фахівцям у галузі права (ст. 87 Кодексу адміністративного судочинства України, ст. 79 Цивільно-процесуального кодексу України).

Вищезазначене свідчить про актуальність порушеного питання.

Відповідно до статті 44 ГПКУ, судові витрати складаються з судового збору, сум, що підлягають сплаті за проведення судової експертизи, призначеної господарським судом, витрат, пов'язаних з оглядом та

дослідженням речових доказів у місці їх знаходження, оплати послуг перекладача, адвоката та інших витрат, пов'язаних з розглядом справи.

Отже, компенсація судових витрат на правову допомогу у господарському судочинстві передбачена тільки адвокатам. Важаємо, що це є проявом применшення можливості здійснення діяльності фахівців у галузі права на рівних засадах прав людини у відповідній сфері суспільного життя. При цьому, відсутня об'єктивно виправдана мета такого обмеження і є протилежне вирішення цього питання в інших країнах. Так, ст. 106 АПК РФ [1] до судових витрат відносить "расходы на оплату услуг адвокатов и иных лиц, оказывающих юридическую помощь (представителей)". Норма подібного змісту закріплена у ст. 107 ЦПК Казахстану [2].

Виходячи з вищенаведеного, такий порядок відшкодування витрат на правову допомогу можна вважати дискримінаційним, хоча і заснованим на законі.

На необхідність досягнення остаточної визначеності у питанні правомірності такої диференціації з огляду на необхідність забезпечення одноманітності судової практики і стабільності економічних відносин в державі вказує О.В. Бринцев [3, с. 71].

На думку практиків, відмова у відшкодуванні в господарському судочинстві судових витрат на юридичні послуги, надані не адвокатом, а іншим фахівцем у галузі права, призводить до порушення конституційного права на правову допомогу та обмеження конституційного права на вільний вибір захисника [4].

У п. 3.2. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя І.В. щодо офіційного тлумачення положень ст. 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) по справі № 1-23/2009, зазначено, що гарантування кожного права на правову допомогу в контексті ч. 2 ст. 3, ст. 59 КУ покладає на державу відповідні обов'язки щодо забезпечення особи правовою допомогою

належного рівня. Забезпечення особи правовою допомогою належного рівня є можливим на платній або безоплатній основі [5].

Безоплатне надання правової допомоги має місце у випадках, визначених в Законі України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 № 3460-VI. Отже, в інших випадках законодавець призумує надання правової допомоги на оплатній основі.

Про надання правової допомоги на оплатній основі свідчить поняття однойменного договору, закріплене в ст. 1 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076-VI, відповідно якого договором про надання правової допомоги – є домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору. Відповідно до ст. 7 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI, формою оплати послуг адвоката є гонорар.

Додатковим доказом включення до права на правову допомогу такої ознаки як оплатність є Закон України «Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу у цивільних та адміністративних справах» від 20.12.2011 № 4191, який встановлює розміри такої оплати.

Таким чином, якщо особа використала право на правову допомогу, право на відшкодування витрат на таку допомогу є його складовою, крім випадків надання правової допомоги на безоплатній основі.

Втім, Конституційний суд України у Рішенні у справі про відшкодування витрат на юридичні послуги у господарському судочинстві від 11.07.2013 р. № 6-рп/2013 дійшов висновку, що положення ч. 1 ст. 44 ГПКУ, згідно з яким до судових витрат віднесені, зокрема, витрати, пов'язані з оплатою послуг адвоката, у контексті ст. 59 Конституції України потрібно розуміти так, що до складу судових витрат на юридичні послуги, які підлягають відшкодуванню

юридичній особі у господарському судочинстві, належать суми, сплачені такою особою, якщо інше не передбачено законом, лише за послуги адвоката.

Підтримуючи позицію Конституційного суду України, В.Е. Беляневич вважає, що відсутність у ст. 44 ГПКУ витрат на послуги інших фахівців у галузі права відповідає ч. 2 ст. 59 Конституції України та розуміється як конституційна гарантія надання правової допомоги належного професійного рівня [5, с. 88].

Важко підтримати таку позицію, адже дипломовані магістри права також спроможні надати особі професійну правову допомогу. Ключовою відмінністю в статусі адвоката та інших фахівців у галузі права слід вважати не різний ступень професійної підготовки, а різне коло прав, які вони наділені. Наприклад, фахівець у галузі права не наділений правом на звернення з адвокатським запитом тощо.

Враховуючи викладене, вважаємо доцільним законодавчо передбачити відшкодування витрат на правову допомогу у господарському судочинстві, наданої фахівцем у галузі права.

Для впровадження цієї пропозиції слід внести змін до ст. 44 ГПКУ.

Запропоновані зміни до законодавства спрямовані на покращення умов реалізації конституційного права особи на правову допомогу.

Використана література:

1. Арбитражно-процесуальний кодекс Российской Федерации от 24.07.2002 г. № 95-ФЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://consultant.ru>.

2. Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан от 13.07.1999 г. № 411-І [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1013921.

3. Бринцев О.В. Диференціація правил відшкодування господарських витрат на оплату послуг адвокатів та інших фахівців у галузі права / О.В. Бринцев / Вісник господарського судочинства. – 2013. – № 5. – С. 70-74.

4. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним зверненням Приватного малого підприємства-фірми „Максима“ щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 59 Конституції України, ч. 1 ст. 44 ГПКУ (справа про відшкодування витрат на юридичні послуги у господарському судочинстві) від 11.07.2013 р. № 6-рп/2013 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-13>.

5. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя І.В. щодо офіційного тлумачення положень ст. 59 КУ (справа про право на правову допомогу) від 30.09.2009 № 23-рп/2009 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09>.

6. Беяневич В.Е. Про відшкодування судових витрат, сплачених за надання правової допомоги / В.Е. Беяневич // Вісник господарського судочинства. – 2013. – № 5. – С. 87-89.

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Турченко О.Г.

Донецький національний університет,
доцент кафедри конституційного, міжнародного
і кримінального права, канд. юрид. наук, доцент

Сьогодні питання екології є одним із ключових під час визначення політики всіх держав Європейського Союзу, азійського простору та США. Екологічні вимоги вписані в програмні документи більшості європейських і національних політичних партій. Контроль над екологічними показниками став невід'ємним додатком стратегій і програм ЄС. Наукові програми і технічні розробки США, Китаю, Японії та інших провідних країн містять положення про збереження довкілля і розглядають ступінь шкідливості новітніх технологій для навколишнього середовища [1, с.71].

**«КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРАВОТВОРЕННЯ І
ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції**

22 квітня 2016 р.

Відповідальний за випуск: О.Г. Турченко
Упорядник: О.С. Крилова

Підписано до друку 20.05.2016 р. Тираж 100 екз.

Уч.- вид. 11 л. Ум. – 9, 09 печ. л.

Донецький національний університет
Юридичний факультет 81021, м. Вінниця,
вул. Київська, 14.